

A MEDIA LUMBRE

24.07-18.10.26

Text curatorial. Blanca de la Torre

IVAM, Es Baluard Museu i Casal Solleric s'uneixen en el marc de Biennal B per explorar la relació entre l'art i els oficis artesans a «A media lumbr», una mostra que es desplega entre els territoris de València, Mallorca, Catalunya i l'Aragó. El projecte reuneix un conjunt d'obres i pràctiques que indaguen en els vincles entre art contemporani, territori, memòria i sabers materials.

«A media lumbr» és un projecte que neix a l'IVAM de València i està comissariat per la seva directora, Blanca de la Torre. A Mallorca, la proposta es desenvolupa en el marc de Biennal B, una iniciativa impulsada per Es Baluard Museu i el Consell de Mallorca amb la col·laboració estreta i la complicitat d'altres institucions culturals, en aquest cas l'Ajuntament de Palma, que coprodueix diverses iniciatives de Biennal B dins la programació del mateix Casal Solleric, i l'Ajuntament de Marratxí, que s'hi suma amb l'espai de Sa Refinadora, on es retrà homenatge a Teresa Matas, artista pionera.

Aquest conjunt d'exposicions compta amb una presència excepcional de creadores i creadors balears o residents a l'arxipèlag, els quals han participat o participaran en les diverses seus del projecte i apareixen al llibre publicat expressament. És el cas d'Isabel Servera, Adriana Meunié, Ana Laura Aláez o Marta Font, presents a la primera de les exposicions, a l'IVAM, o de l'esmentada Teresa Matas, Tonina Crespí o Albert Pinya i Joan Pere Català Roig, que se sumen en aquesta nova etapa mallorquina. A més, s'haurien d'afegir obres com *Cardinal Directions*, que l'artista Jessica Stockholder va produir per a Es Baluard Museu en col·laboració amb Pep Toni Ferrer i Magdalena Vidal (de Paumes i Brins), o l'obra de Lara Ordóñez creada amb llana mallorquina enfeltrada a mà.

En línia amb els objectius estratègics de Biennal B, aquest projecte té la intenció d'impulsar la cultura contemporània balear des d'una mirada territorial, generant oportunitats per a les creadores i els creadors i acostant l'art contemporani a la ciutadania. D'una banda, es consolida un model de cooperació institucional que situa Mallorca com a referent cultural, i que ressalta els vincles entre art, territori i tradició per apostar des de Palma per la suma de capacitats i la generació de projectes compartits. D'altra, el vincle amb Marratxí suposa un reconeixement a la seva tradició artesana, així com a una manera d'entendre la creació profundament arrelada al territori, als oficis i a la tradició.

Biennal B funciona com una artèria o un espai de trobada, ja que és un projecte transversal, inclou i capaç d'unir disciplines diverses de l'art i l'artesanía entorn del desenvolupament sostenible i el patrimoni material i immaterial de l'illa de Mallorca. A més, «A media lumbr» ens permet connectar amb tot el territori estatal i fomentar aquesta connectivitat a través d'accions creatives amb una meta comuna: posar en valor la riquesa cultural amb la voluntat de revisar els oficis i les tècniques vernacles des de la contemporaneïtat i d'articular un diàleg amb els paisatges que les originen.

«A media lumbre» reuneix un conjunt d'obres que dialoguen amb materials i sabers històricament considerats arts menors, com la ceràmica, el fang, la llana, els tèxtils, els brodats i les fibres naturals. A aquestes matèries s'hi sumen també els sons i els silencis. La veu apareix com a ferramenta de transmissió, reivindicant la tradició oral com a vehicle de memòria, tal com succeïa en els antics filandons, aquelles reunions nocturnes al voltant del foc on el treball manual i el relat compartit s'entrellaçaven.

L'exposició s'erigeix en un cant al bon viure i a la sobirania del temps, una invitació a aturar-se, a respirar i a escoltar el murmur de la matèria. Les obres parteixen d'una premissa comuna: integrar aquestes materialitats implica preservar sabers ancestrals, rescatar narratives relegades i activar altres formes de coneixement. En aquest espai liminar conflueixen patrimoni material i immaterial, tècnica i afecte, gest i relat. L'exposició roman encesa a mitja llum, al ritme pausat dels processos manuals i de les herències compartides.

«A media lumbre» es desplega en diferents territoris —València, Mallorca, Aragó i Catalunya— a través de quatre exposicions autònomes que s'uneixen en un mateix marc conceptual. Neix en un gran museu urbà, l'IVAM, i s'expandeix entre l'urbà i el rural a Mallorca, al Casal Sollerí, Es Baluard Museu i Sa Refinadora. Posteriorment, es retroba amb la terra i el paisatge en els museus CDAN (Osca) i Museu Terra (l'Espluga de Francolí). Aquest recorregut traça una cartografia sensible que entrellaç contextos diversos i articula un diàleg constant entre el rural i l'urbà, entre la tradició i l'experimentació, entre el fer manual i la reflexió crítica. La producció s'ha portat a terme implementant pautes de sostenibilitat que prioritzen materials naturals i no contaminants, la reutilització d'elements i l'eliminació de transports internacionals, entre altres mesures.

Cada seu activa la mostra des del seu propi context, generant ressonàncies específiques sense perdre la coherència del conjunt. A través de les peces ens aproximem a epistemologies no hegemòniques vinculades als territoris, com ara l'artesanía, els oficis, les pràctiques camperoles i indígenes, les formes de vida lligades a la terra i a l'aigua. Salvaguardar aquests coneixements no suposa únicament conservar tècniques, sinó també protegir un patrimoni viu compost per memòries, relats orals, sabers populars i afectes col·lectius.

La matèria, aquí, no és un recurs inert, sinó un arxiu viu. La seva memòria és inseparable dels llocs d'on prové, dels cossos i de les comunitats que l'han treballada. Els materials teixeixen relacions: la llana parla de transhumància i cura; les fibres vegetals narren ecosistemes fràgils i estratègies de sostenibilitat; la ceràmica recorda la seva funció primera de contenir, preservar i acompanyar la vida quotidiana. Materials inicialment utilitaris han cedit davant del poètic.

«A media lumbre» celebra sistemes de coneixement històricament desvaloritzats i s'aproxima a cosmovisions que proposen una vida en equilibri amb el territori. Des d'aquestes perspectives, la descentralització del coneixement és inseparable de la descentralització del territori i del fet d'assumir la responsabilitat institucional de qüestionar jerarquies epistèmiques, fracturar els relats únics i assajar models policèntrics.

Mirar al passat es converteix, aquí, en una manera d'imaginar el futur. Patrimoni material i immaterial es fonen en una mateixa oridura de memòries, territoris i afectes. L'exposició convida així a sentir la veu de la matèria i a assajar, col·lectivament, altres maneres de fer món més lentes, més curoses, elaborades a mig foc.